

05.10.2020

Językoznawstwo

Studia nad językiem Józefa Weysenhoffa, cz. 1. Język młodzieńczej korespondencji do Konstantego Marii Górskiego

Autor/Redaktor: Magdalena Płusa

Wydawnictwo: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach

ISBN: 978-83-7133-788-8

Spuścizna epistolarna Józefa Weysenhoffa nie należy do wyjątkowo obfitych, ale spośród zachowanych tego typu tekstów największy zbiór stanowi młodzieńcza korespondencja prowadzona z Konstantym Marią Górskim, obejmująca 55 listów z lat 1874-1885. Młodzieńcze teksty przyszłego autora *Sobola i panny* stanowią cenne źródło informacji na temat dopiero kształtującego się w oparciu o zasady poprawnościowe drugiej połowy XIX w. osobniczego języka autora. Analiza tego wczesnego materiału epistolarnego pozwala scharakteryzować rozwijający się język przyszłego pisarza, ocenić stopień opanowania reguł normatywnych polszczyzny ogólnej oraz zweryfikować, czy jest on wolny od naleciałości kresowych.

Przedmiotem opisu w niniejszej publikacji są przede wszystkim charakterystyczne cechy języka młodzieńczych listów przyszłego autora poczytnych powieści o Litwie Kowieńskiej na tle języka II połowy XIX wieku. Omówione zostały najbardziej interesujące zjawiska, budzące zaciekawienie z punktu widzenia współczesnego użytkownika polszczyzny, ale mieszczące się w normie ówczesnego języka ogólnego. Ponieważ jakąś część swojej młodości spędził Weysenhoff na Kowieńszczyźnie, gdzie kultura polska i polski język posiadały pewne zabarwienie regionalne, analizowane listy umożliwiają zaobserwowanie, czy ich autor przejawiał już w wieku chłopięcym pewną językową intuicję i w jaki sposób się ona ewentualnie ujawniała. W stosunku do niektórych zjawisk pojawić się może problem z klasyfikacją (oceniane są jako kresowe we współczesnej polszczyźnie używanej na dawnych ziemiach północnokresowych, ale na przełomie XIX i XX w. obecne były jeszcze w języku ogólnym). Stąd osobno omówiono właściwości mieszczące się w zwyczaju językowym XIX-wiecznej polszczyzny ogólnej, wykazujące już jednak wówczas tendencje do zaniku, posiadające natomiast szerszą dokumentację na Kresach północo-wschodnich.

Spis treści

Wprowadzenie

Uwagi wstępne

O potrzebie badań nad językiem Józefa Weyssenhoffa

Zawartość pracy

Dobór materiału i metody badawczej

Nota biograficzna – związek Józefa Weyssenhoffa z Litwą Kowieńską

Co wiemy o odbiorcy listów Weyssenhoffa – Konstantym Marii Górskim?

I. Charakterystyczne właściwości języka młodzieńczych listów Józefa Weyssenhoffa zgodne z normą językową polszczyzny XIX w.

Zjawiska z zakresu ortografii

Pochylone é

Wahania pomiędzy *u*, *ó* i *o*

Inne zjawiska samogłoskowe

Mianownik i biernik l.mn. rzeczowników nieżywoтных zapożyczonych z końcówką -*a*

Narzędnik l.mn. rzeczowników z końcówką -*y(-i)*

Pozostałe interesujące zjawiska z zakresu fleksji rzeczowników

Zakończenia N. i Msc. l.p. oraz N. l.mn. przymiotników i zaimków

Czas zaprzeszyły

Charakterystyczne czasowniki odrzeczownikowe

II. Właściwości językowe spotykane w XIX-wiecznym języku ogólnym, mające jednocześnie bogatą dokumentację w polszczyźnie północnokresowej

Odmienny rozkład pochylonego *ó* i jasnego *o*

Chwiejność w szeregach *š*, *ś* i *s*

Grupy -*ij-*, -*yj-* w wyrazach zapożyczonych

Mianownik l.mn. rzeczowników męskoosobowych

Krótkie formy zaimka 1. osoby w B. l.p. (przy czasowniku)

Inne przyrostki czasowników wielokrotnych

Inne przedrostki czasownikowe

Przysłówkowe i przymiotnikowe formacje z przyrostkiem *-owato, -owaty*

Orzecznik rzeczowny w mianowniku

Orzecznik przymiotny w narzędniku

Związki z dopełnieniem

Rywalizacja dopełniacza i biernika

Narzędnik miary czasu

Czasownik zwrotny w funkcji strony biernej

III. Północnokresowe elementy języka

Zaimek osobowy przy osobowej formie czasownika

Zaimek męskoosobowy *ich* zamiast żeńskorzeczowego *je* w B. l.mn.

Charakterystyczne konstrukcje *dla* + D.

Poczasownikowy szyk *się*

Spójnik *żeby* 'gdyby'

Partykuła wzmacniająca *ot*

Podsumowanie

Streszczenie

Bibliografia

Wykaz skrótów

Indeks

Rok publikacji: 2019

Strony: 128

Linki:

- <https://wydawnictwo.ujk.edu.pl/publikacje/nawosci-wyawnicze/nawosci-filologia-polska/>

Słowa kluczowe: Górski Konstanty Maria, polszczyzna północnokresowa, Weysenhoff Józef, język pisarza, polszczyzna XIX w.

Autor: Magdalena Płusa